

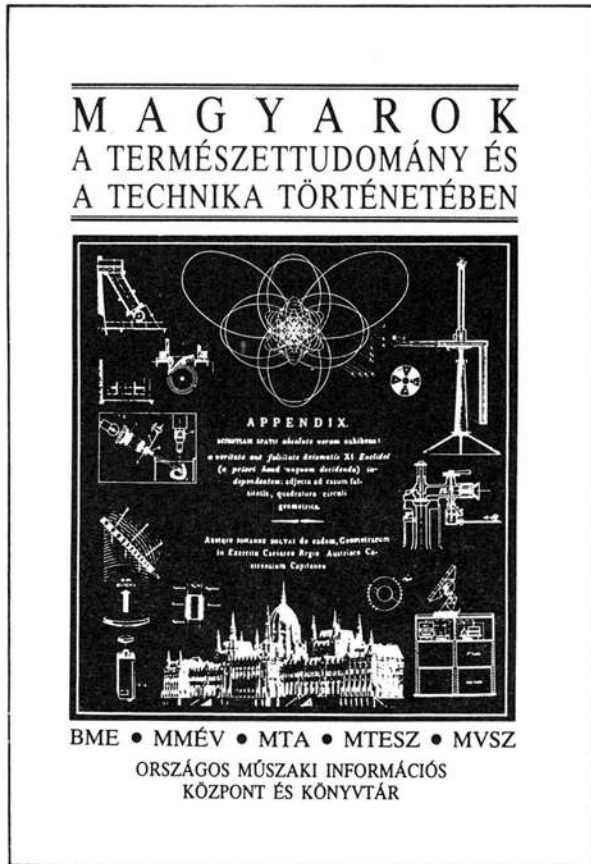
tosítás kulcsszóra keresünk, mint ha az E4 témakódra.

A PRESSDOK és a HUNDOK megjelenése CD-ROM-on könnyebbséget jelent az elmúlt évek politikai, gazdasági eseményeit kutatóknak, mivel gyorsan, hatékonyan visszakereshetők a magyar, illetve a külföldi sajtóban megjelent írások. Nagy kérdés, hogy lesz-e folytatás. Elképzelésünk szerint, ha lesz

megfelelő kereslet a CD-ROM-ra, évente egy vagy két alkalommal jelentetnénk meg a frissített adatokkal kumulált adatbázist CD-ROM adathordozón, a havi aktualizálás pedig továbbra is mágneslemezen történne.

Rónai Iván
(Országgyűlési Könyvtár)

Életrajzi lexikon a "Kit magyarrá tett értelem, parancs, sors, szándék, alkalom" jegyében

Magyarok a természettudomány és a technika történetében: Életrajzi lexikon A-tól Z-ig /főszerk. Nagy Ferenc. – Jav. és bőv. kiad. – Bp.: OMIKK, 1992. – 687 p. ISBN 963 593 171 9

A Magyarok III. Világkongresszusára és a vele kapcsolatos mérnöktalálkozóra megjelent életrajzi lexikon – egy 1986-ig, a *Magyarok a természettudomány és technika történetében* címen megrendezett első világtalálkozásig visszatekintő vállalkozás javított és bővített kiadásaként – 510 olyan természettudós, orvos és mérnök életrajzát tartalmazza, aki

- ▶ nemzetközi hírnévre, de legalábbis országos jelentőségre tett szert,

- ▶ a történeti Magyarországon születvén vagy tevékenykedvén, magát magyarnak tartotta, és
- ▶ nincs már az élők sorában.

A lexikon e fő, tehát életrajzi részét (17– 595. p.) több kiegészítés és mutató követi. Így:

- ▶ A dokumentum- és tanulmánykötetről szóló tájékoztatás, amely szerint a lexikonszerkesztés mellett folyik ez a természettudományos-műszaki eredményeinket másként bemutatni szándékozó gyűjtő és elemző tevékenység is, hogy aztán a honfoglalás 1100. évfordulójára publikussá válják. Ízelítőül itt kapunk is ebből a gyűjtésből éppen ötvenlapnyi képanyagot (601– 650. p.).
- ▶ Összefoglaló bibliográfia (651– 661. p.), amelyben célirányos csoportosítással (átfogó hazai életrajzgyűjtemények; nemzetközi életrajzgyűjtemények, enciklopédiák; kiadványsorozatok, periodikák; interjú- és portrékötetek; tudosemigração; tudományágak szerinti válogatás a magyar természettudományos és műszaki haladás történetét bemutató művekből) a vonatkozó irodalomnak régebbi és újabb színe-java megtalálható.
- ▶ Személynévmutató (időrendi sorrendben), amelynek azért lehet örülni, mert természettudósaink-műszakiaink időbeli szóródásáról ad szemléletes és érdekes képet. A névsorban a "legöregebb" *Vitéz János* (1408– 1472), a "legfiatalabb" pedig *Györgyi Géza* (1930– 1973).
- ▶ Személynévmutató (ábécérendben), amely mindössze arra szolgál, hogy gyorsabban lehessen szemügyre venni a fő rész "szereplőit".
- ▶ Helynévmutató; benne minden olyan helynév szerepel, amely a fő rész életrajzi szövegeiben előfordul (tehát a hivatkozott irodalom esetleges helynevei e mutatóban nincsenek benne).

Visszatérve az életrajzi részre: mindenekelőtt szócikkeink a lexikonszerkesztés szokásaihoz képest oldottabb, narratívabb stílusát kell megdicsérni. Olyik-másik életrajz már-már minieszévé nemeseedik. Hogy ez ekként sikeredett, annak köszönhető, hogy a vállalkozás neves szerzőkkel (majdnem kétszázal) dolgozott. Az is emeli a szócikkek értékét, hogy – ha vannak – feltüntetik az ismertett kiválóság főbb műveit, illetve a róla szóló bel- és külföldi irodalmat is.

E recenzió némileg szokatlan címe az életrajzok olvasgatása közben született meg. Bizony, bizony: az itt szóban forgó pályákon különösen sok segítséget kaptunk a környező és a velünk együtt élő más etnikumoktól, a germánoktól, szlávoktól, zsidóktól, románoktól, és még az isten tudja, kitől, hogy a "magyar géniuszt" olyan fennen ragyoghasson, mint hirdetni szeretjük. Végképpen "befogadó nemzetnek" kellene magunkat tartanunk, erre büszkének lennünk. Másfelől pedig: minden fajmagyarkodást egyszer s mindenkorra el kellene utasítanunk. Ez a lexikon, akarta-nem akarta, ezzel a kérdéssel is szembesít.

Vegyük még egyszer vizsgálat alá a helynévmutatót. Ez részben a más etnikumok imént említett "besegítéséről", részben pedig arról tanúskodik, hogy a "magukat magyarnak valló" személyiségek úgy voltak magyarok, hogy – ha tehették, vagy ha kényszerültek rá – mindig tudományáguk nemzetköz-

zi jelentőségű iskola- és műhelyvárosai felé vonzódtak, s ezzel is dokumentálták, hogy nemzetközi tudást és humánomot képviselnek.

Kár, hogy a lexikon szerkesztői kizárólagosan csak a meghaltakat örökítették meg. Az élők felvétele minden bizonnyal kevesebb rizikót jelentett volna, mint – mondjuk – az élő politikusoké a pártállami világban. (Egyébként ezzel a döntéssel nincs összhangban a közölt képanyag sem, ahol a ma élők arcképeivel is találkozhatunk. Ha történetesen Szentágothai János képe után szeretnék életrajzával is megismerkedni, e lexikonból nem tehetem meg.)

A lexikon az OMIKK nyomdájában készült: tipográfiája, kötése és – remélhetőleg – tartóssága is eléri a "belbecs" magas színvonalát.

Futala Tibor

A szomszéd rétje nem zöldebb

Kelet-közép-európai referátumaink blokkját bizvást indíthatjuk ezzel a visszájára fordított szólásmondással. Nem zöldebb bizony, sőt... A könyvtárak helyzete túlnyomórészt ingatag, az ún. tudományos-műszaki információs rendszerek pedig egyszerűen összeomlottak. Ezenfelül még az államalakulatok egy része is szinte fikcióvá vált. Mert mi az, hogy "Cseh-Szlovákia" és "FÁK és Oroszország". Meglehet: mire ez a blokk megjelenik, egyik-másik referátumának szakmailag plauzibilis koncepcióját a politikai változások ellehetetlenítik. Itt aztán igencsak: pantha rhei.

Mindazonáltal e folyamatos változásokkal érdekes és érdemes megismerkednünk. Érdekes, mert lényegi azonosságuk ellenére sokféle variánsát próbálgatják az ekvilibrisztikának. Érdemes pedig azért, hátha megtermékenyítő ötleteket orozhatunk el közülük. Csak egyetlen példa: nálunk is és náluk is erős törekvések vannak a könyvtári és a szakirodalmi tájékoztatási tevékenység megújított vagy merőben új törvényi védelmének mielőbbi elérése érdekében. Mit érdemes, mit lehet, és mit kell intézményeinkből, szolgáltatásainkból, szakmai érdekvédelmünk-ből a törvény védelme alá helyezni, nos éppen ez lehet az egyik kérdéscsoport, amelyben referátumaink termékeny gondolkodásra készíthetnek.

Vannak – persze – más tanulságos részletei is blokkunknak. Részletei, amelyekből tanulhatunk-okulhatunk. Örülünk neki, hogy – tanulság rá blokkunk utolsó referátuma – szomszédságunkban is akadnak a további tapasztalatcserének-együttműködésnek hívei. Azzal is egyetértünk, hogy mindez másféle legyen, mint volt: váljék valóban érdemivé. – A szerk.

Cseh– Szlovákia

Koncepciók és törvénytervezetek a cseh könyvtár- és tájékoztatásügy újjászervezésére

Mihelyst lezajlott az 1989. évi "bársonyos forradalom", e bársonyos kulissza mögött tulajdonképpen azonnal elindult Csehország és Szlovákia külön-külön fejlődése. És – különösen Csehországban – elindult az állam polgári államá történő visszaigazítása is.

E visszaigazítás egyik óhatatlan velejárója a legkülönfélébb társadalmi tevékenységek törvényi alapjainak rendbetétele, ami vagy kiegészítő, vagy merőben új szabályozást jelent. Elsőként – közvetlenül a fordulat után – a könyvtárosok éreztek rá az újraszabályozás szükséges voltára, akik mind a